

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ

ПРОГРАМА ЗА РАЗВИТИЕ НА СЕЛСКИТЕ РАЙОНИ 2014-2020 г.

Европейски земеделски фонд за развитие на селските райони:

Европа инвестира в селските райони

ПРОУЧВАНЕ НА ВЪЗМОЖНОСТИТЕ ЗА ПРИЛАГАНЕ НА СТРАТЕГИЯ, ФИНАНСИРАНА ОТ ПОВЕЧЕ ОТ ЕДИН ФОНД - ИДЕНТИФИЦИРАНЕ НА ЗАИНТЕРЕСОВАНИТЕ СТРАНИ И ТЕХНИТЕ НУЖДИ

Анализ на нуждите и потенциала за развитие на района

Август, 2023 г.

Съдържание

Въведение	2
Установени потребности за територията на общините във връзка с специфичните цели за местно развитие на подхода BOMP и заинтересовани страни	3
Подобряване на условията на живот на териториите на местните общности	4
Създаване на динамична жизнена среда и подобряване качеството на живот чрез развитие на хоризонтални и междусекторни партньорства и взаимодействие за инициативи от общ интерес, както и на практики и модели за добро управление и участие на заинтересованите страни в развитието на територията, като основа за териториално развитие	6
Подкрепа за териториалната идентичност, маркетинг и марки на база на специфичния териториален потенциал и продукти от местен характер	10
Повишаване на конкурентоспособността на местните икономики и възможности за създаване на местен бизнес, включително чрез диверсификация и подкрепа за алтернативни дейности.....	11
Подкрепа за въвеждането на иновации	13
Засилване на капацитета за научни изследвания и иновации и на въвеждането на модерни технологии чрез подкрепа за иновации в предприятията и насърчаване на прехода към кръгова икономика чрез подкрепа за инвестиции в предприятията с цел подобряване на ресурсната ефективност	13
Насърчаване на устойчивата и качествена заетост и социално включване на уязвими и маргинализирани групи	13
Съхраняване и опазване на околната среда и насърчаване на ресурсната ефективност, вкл. дейности за превенция и управление на риска и за използване потенциала на културното наследство.....	15
Приобщаващо образование и образователна интеграция	16
Потенциални получатели на помощта (заинтересовани лица) по отношение на идентифицираните потребности и възможностите за подпомагане от различните фондове в рамките на BOMP	17
Заинтересовани страни по отношение на идентифицираните потребности и възможностите за подпомагане от различните фондове в рамките на BOMP	30
Приложение 1 – База данни	Error! Bookmark not defined.

Въведение

Настоящото проучване е възложено от Сдружение „Местна инициативна група–Берковица и Годеч” с предмет: „Проучване на възможностите за прилагане на стратегия, финансирана от повече от един фонд - идентифициране на заинтересованите страни и техните нужди“ в изпълнение на административен договор № РД 50-76/22.03.2023 г. с Министерството на земеделието за прилагане на подмярка 19.1 „Помощ за подготвителни дейности“ на мярка 19 „Водено от общностите местно развитие“ от ПРСР 2014-2020 г., с финансовата подкрепа на Европейски земеделски фонд за развитие на селските райони.

Целта на проучването е да идентифицира потенциалните участници/бенефициенти от територията на МИГ- Берковица и Годеч и община Драгоман, които могат да бъдат включени към стратегия за водено от общностите местно развитие, финансирана от повече от един фонд, техния интерес, настроения и очаквания. В допълнение, изпълнителят следва да създаде база-данни на потенциални участници/бенефициенти.

Обхват на проучването и очаквани резултати

Проучването ще обхване идентифицираните потребности от социално-икономическия анализ и други цитирани в проучването анализи, възложени в последните години от МИГ-Берковица и Годеч с намерение да послужат при формулиране на новата Стратегия за ВОМР. Очакваните резултати от проучването са:

- формулирани потребности в резултат от SWOT анализ по всяка от специфичните цели за местно развитие на подхода ВОМР;
- идентифициране на заинтересованите страни от територията на МИГ-Берковица и Годеч и община Драгоман за всяка специфична цел (потенциални получатели на подпомагане);
- идентифициране на потенциалните участници/бенефициенти от територията на МИГ-Берковица и Годеч и община Драгоман – публични бенефициенти и икономически субекти, в т.ч. техните потребности и потенциал за развитие;
- идентифициране на наличните уязвими, маргинализирани и малцинствени групи и техните потребности.

Като приложение към това проучване е приложена използваната база данни за публични и частни субекти на територията на общините Берковица, Годеч и Драоман.

Установени потребности за територията на общините във връзка с специфичните цели за местно развитие на подхода ВОМР и заинтересовани страни

За установяване на потребностите са използвани следните резултати от изготвяни анализи и проучвания на територията на МИГ – Берковица и Годеч и Община Драгоман:

- SWOT анализ и изводи от „Социално-икономически анализ на територията на общините Берковица, Годеч и Драгоман“
- Препоръки от проучване на потребностите от услуги в селата и възможности за финансиране по стратегията за ВОМР на МИГ – Берковица и Годеч
- Препоръки от проучване на нивото на дигитализация в различните сфери на бизнеса и местните институции на територията на МИГ-Берковица и Годеч
- Препоръки от проучване на възможностите за развитие на социално предприемачество чрез стратегия за ВОМР и потенциала за развитие на социална икономика на територията
- Препоръки от проучване на културния потенциал на народните и художествени занаяти на територията на МИГ – Берковица и Годеч
- Препоръки от проучване „Кръговата икономика - възможност за създаване на нови бизнеси или насърчаване на ресурсната ефективност на територията на МИГ-Берковица и Годеч“
- Препоръки от извършено „Проучване и анализиране на формите и моделите на предлаганите туристически услуги и атракции“ по поръчка на МИГ – Берковица и Годеч
- Анализ на нагласите у производители, предприемачи, училища, публична администрация и т.н. за създаване на условия за сътрудничество

Подходът ВОМР е насочен към прилагане на стратегии, които водят до насърчаване на заетостта, растежа, социалното приобщаване и местното развитие в селските райони, включително биоикономиката и устойчивото селско стопанство. Тези специфични цели са определени в Регламент (ЕС) 2021/2015 на Европейския парламент и на Съвета за установяване на правила за подкрепа на Стратегическите планове на Общата селскостопанска политика. С прилагането на подхода ВОМР се цели и постигане на 9 специфични цели за местно развитие, около които са формулирани конкретните потребности, и към които ще бъдат насочени специфичните интервенции от стратегията за ВОМР и конкретни цели, които тя ще си постави.

Специфични цели за местно развитие на подхода ВОМР:

1. Подобряване на условията на живот на териториите на местните общности;
2. Създаване на динамична жизнена среда и подобряване качеството на живот чрез развитие на хоризонтални и междусекторни партньорства и взаимодействие за инициативи

от общ интерес, както и на практики и модели за добро управление и участие на заинтересованите страни в развитието на територията, като основа за териториално развитие;

3. Подкрепа за териториалната идентичност, маркетинг и марки на база на специфичния териториален потенциал и продукти от местен характер;

4. Повишаване на конкурентоспособността на местните икономики и възможности за създаване на местен бизнес, включително чрез диверсификация и подкрепа за алтернативни дейности;

5. Подкрепа за въвеждането на иновации;

6. Засилване на капацитета за научни изследвания и иновации и на въвеждането на модерни технологии чрез подкрепа за иновации в предприятията и насърчаване на прехода към кръгова икономика чрез подкрепа за инвестиции в предприятията с цел подобряване на ресурсната ефективност;

7. Насърчаване на устойчивата и качествена заетост и социално включване на уязвими и маргинализирани групи;

8. Съхраняване и опазване на околната среда и насърчаване на ресурсната ефективност, вкл. дейности за превенция и управление на риска и за използване потенциала на културното наследство;

9. Приобщаващо образование и образователна интеграция.

1. Подобряване на условията на живот на териториите на местните общности

Качеството на живот на територията на селските райони се определя до голяма степен от качеството на публичната инфраструктура, достъпа до услуги и блага, които се осигуряват от държавата и общините. В социално-икономическия анализ на общините Берковица, Годеч и Драгоман, както и Плановите за интегрирано развитие на общините за периода 2021 – 2027 г. ясно се очертават редица недостатъци в публичната инфраструктура и предлаганите публични услуги, които са изведени и в настоящите потребности.

За целите на социално-икономическия анализ е направено анкетно проучване сред кметовете и кметските наместници в населените места на трите общини. В резултат на това анкетно проучване е направен извода, че пътищата до общините са в добро състояние, но уличната мрежа във всички населени места, с малки изключения за няколко улици, са в лошо и много лошо състояние. В селата липсва канализация, а състоянието на ВиК мрежата е в лошо и много лошо състояние. Тъй като нуждите от инвестиции във ВиК мрежата надхвърлят възможностите на стратегиите за BOMR, а и не са допустими за подпомагане, тази потребност не се разглежда повече в този анализ.

Видно от данните в публичните регистри и информацията, предоставена от общинските и други ведомствени администрации, състоянието на предлаганите услуги се нуждаят от непрекъснато подобряване и развитие, като в това число са включени следните услуги:

Предлаганите здравни услуги в трите общини са концентрирани само в общинските центрове, с малки изключения в Община Берковица. Населението трябва да пътува до общинския център за посещение на лекар, стоматолог, аптека, административна услуга или дори пазаруване на хранителни стоки. Липсата на хранителни магазини и заведения за хранене в над 80% от населените места налага необходимост от пътуване до общинския център дори за снабдяване с храна. Същевременно, публичният транспорт от селата към общинския център или други по-големи градове е силно ограничен и затруднява местното население при осъществяване на потребностите от основни услуги и блага.

Спортната инфраструктура в общините също не е в добро състояние. В трите общини има само по една зала или стадион в по-добро състояние, която е в общинския център, но не и спортни площадки или оборудвани зали за спорт в селата, училищата и пр. Спорта е важна дейност, която приобщава, социализира и води до по-добро качество на живот за местното население. Освен това, спортът приобщава младите и активните членове на местната общност и е подходяща форма за сътрудничество с други населени места, други МИГ или проекти, насочени към развитие на спортни дейности. В социално-икономическия анализ са посочени редица спортни клубове, които съществуват на територията на трите общини и се нуждаят от подкрепа за тяхната дейност.

Читалищата са основните организатори на културния живот в общините, но бюджетите с които разполагат са силно ограничени, вкл. за покриване на разходите за отопление през зимата или за капиталови инвестиции в сградите, вкл. осветление, озвучения, декори и костюми. Културната дейност е една от дейностите, която може да се споделя, съответно да участва в проекти в партньорство и обмен с други подобни организации, каквото е и желанието на местната общност, посочено в „Анализ на нагласите у производители, предприемачи, училища, публична администрация и т.н. за създаване на условия за сътрудничество“¹.

Образованието също е централизирано в общинските центрове, с изключение на Община Берковица, в която има детски градини в още три села и училища в още две села освен общинския център. Децата се извозват до общинския център. Не са идентифицирани обаче

¹ <https://www.mig-bg.org/wp-content/uploads/2023/02/%D0%90%D0%BD%D0%B0%D0%BB%D0%B8%D0%B7-%D0%BD%D0%B0-%D0%BD%D0%B0%D0%B3%D0%BB%D0%B0%D1%81%D0%B8%D1%82%D0%B5-%D1%83-%D0%BF%D1%80%D0%BE%D0%B8%D0%B7%D0%B2%D0%BE%D0%B4%D0%B8%D1%82%D0%B5%D0%BB%D0%B8-%D0%BF%D1%80%D0%B5%D0%B4%D0%BF%D1%80%D0%B8%D0%B5%D0%BC%D0%B0%D1%87%D0%B8-%D1%83%D1%87%D0%B8%D0%BB%D0%B8%D1%89%D0%B0-%D0%BF%D1%83%D0%B1%D0%BB%D0%B8%D1%87%D0%BD%D0%B0-%D0%B0%D0%B4%D0%BC%D0%B8%D0%BD%D0%B8%D1%81%D1%82%D1%80%D0%B0%D1%86%D0%B8%D1%8F-%D0%B8-%D1%82.%D0%BD.-%D0%B7%D0%B0-%D1%81%D1%8A%D0%B7%D0%B4%D0%B0%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%B5-%D0%BD%D0%B0-%D1%83%D1%81%D0%BB%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D1%8F-%D0%B7%D0%B0-%D1%81%D1%8A%D1%82%D1%80%D1%83%D0%B4%D0%BD%D0%B8%D1%87%D0%B5%D1%81%D1%82%D0%B2%D0%BE.pdf>

частни инициативи за упражняване на неформални форми на образование, за извънкласна работа с деца, вкл. психологическа.

Територията на трите общини е богата на природни и културни забележителности, традиции и занаяти. Въпреки това, от направеното проучване става ясно, че според местните хора не е налична систематизирана информация за богатствата и потенциала на територията, особено за целите на туризма. В община Драгоман е изграден 1 посетителски център, а в Община Берковица до скоро функционира Туристически информационен център. Необходимо е целево насочване на средства към популяризиране чрез дигиталните методи както на културното наследство - движимо и недвижимо, така и към спецификите на защитените зони от мрежата Натура 2000 с оглед създаване на нови екосистемни услуги.

Достъпът до археологическите и други културни забележителности също е необходимо да бъде подобрен и социализиран, с оглед лошото състояние на подходите към такива обекти или въобще липсата на такива.

Установени потребности от подобряване на условията на живот на територията на трите общини:

- 1.1.Необходимост от подобряване на общинската инфраструктура – улици, тротоари, транспортна инфраструктура, културни и комунални услуги*
 - 1.2.Необходимост от предлагане на здравни услуги на територията на селата извън общинския център, както и закупуване на лекарства*
 - 1.3.Труден достъп до културни и природни забележителности*
 - 1.4.Липса на посетителски или информационни центрове, необходимост от изграждане на информационна система за значимите природни и културни обекти*
 - 1.5.Необходимост от експониране и социализиране на движимото и недвижимото културно и природно наследство*
 - 1.6. Необходимост от подкрепа на спортната инфраструктура, особено в селата*
- 2. Създаване на динамична жизнена среда и подобряване качеството на живот чрез развитие на хоризонтални и междусекторни партньорства и взаимодействие за инициативи от общ интерес, както и на практики и модели за добро управление и участие на заинтересованите страни в развитието на територията, като основа за териториално развитие**

Сътрудничеството се определя като ключов метод за ангажиране на различните заинтересовани страни в дейности от полза за голяма част от общността. В изготвения „Анализ на нагласите у производители, предприемачи, училища, публична администрация и т.н. за създаване на условия за сътрудничество“,²¹ през 2022 г. са идентифицирани както

² <https://www.mig-bg.org/wp-content/uploads/2023/02/%D0%90%D0%BD%D0%B0%D0%BB%D0%B8%D0%B7-%D0%BD%D0%B0-%D0%BD%D0%B0%D0%B3%D0%BB%D0%B0%D1%81%D0%B8%D1%82%D0%B5-%D1%83-%D0%BF%D1%80%D0%BE%D0%B8%D0%B7%D0%B2%D0%BE%D0%B4%D0%B8%D1%82%D0%B5%D0%BB%D0%B8->

секторите, в които е проявен интерес към сътрудничество, така и заинтересованите страни към изпълнение на конкретни дейности.

Нагласите на местното население на територията на МИГ-Берковица и Годеч за изпълнение на дейности в сътрудничество са в следните области, съгласно направеното проучване:

- Създаване на общ продукт

Анкетираните лица са дали разнообразни предложения за създаване на общ продукт с МИГ от друга държава, членка на ЕС, като основно това са предложения за създаване на културен или туристически, специфичен за териториите продукт с общо лого, както и неговото промотиране. Споменат е и обмен на стоки, произведени от местни за двата партньора производители.

- Културни събития и обмен

Предложенията на анкетирания лица в това направление са свързани с това, което обогатява и развива културния живот на общността и съхранява на културното наследство и разнообразие – културни събития и празници, културен обмен, създаване на фестивал за обмяна на културни практики, популяризиране на местни традиции и обичаи.

- Обучения, тренинги, семинари

Предложенията, свързани с обучения са насочени към провеждане на съвместни обучения, семинари, тренинги, работни групи; създаване на проект за обмяна на образователни практики; обмен на ученици; повишаване на квалификацията на местните кадри.

- Развитие на туризма

С най-голям интерес от страна на анкетирания местни жители и предприемачи и с най-много дадени предложения в анкетната карта е развитието на туризма. Предложенията на анкетирания лица могат да бъдат обобщени в следните предложения: популяризиране на туристическия и природен потенциал – на забележителностите от територията и на туристически дестинации; издаване на брошури и пътеводители; популяризиране на традиционни местни храни и рецепти; търсене и предлагане на допълнителни туристически услуги; добра поддръжка на туристическите обекти; създаване на общи туристически дестинации; предоставяне на възможности за опознаване на различна култура.

[%D0%BF%D1%80%D0%B5%D0%B4%D0%BF%D1%80%D0%B8%D0%B5%D0%BC%D0%B0%D1%87%D0%B8-%D1%83%D1%87%D0%B8%D0%BB%D0%B8%D1%89%D0%B0-%D0%BF%D1%83%D0%B1%D0%BB%D0%B8%D1%87%D0%BD%D0%B0-%D0%B0%D0%B4%D0%BC%D0%B8%D0%BD%D0%B8%D1%81%D1%82%D1%80%D0%B0%D1%86%D0%B8%D1%8F-%D0%B8-%D1%82.%D0%BD.-%D0%B7%D0%B0-%D1%81%D1%8A%D0%B7%D0%B4%D0%B0%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%B5-%D0%BD%D0%B0-%D1%83%D1%81%D0%BB%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D1%8F-%D0%B7%D0%B0-%D1%81%D1%8A%D1%82%D1%80%D1%83%D0%B4%D0%BD%D0%B8%D1%87%D0%B5%D1%81%D1%82%D0%B2%D0%BE.pdf](#)

- Обмяна на опит и добри практики

Предложенията в това направление могат да бъдат обобщени като общата идея на анкетираните лица за партньорски проект с МИГ, член на друга държава на ЕС за обмяна на опит и добри практики, организиране на срещи и работни групи на различни, актуални за регионите теми.

- Развитие на бизнеса и бизнес проектите

Анкетираните лица са дали предложения за обмисляне на възможности за развитие на местния бизнес, както и организиране на срещи между служители на фирми, членувачи в МИГ и такива в други страни, с цел координиране на взаимно интересни насоки в работата и бизнес проектите.

Предложенията, които са конкретизирани в това направление, са насочени основно към развитието и сътрудничеството в споделяне и популяризиране на занаятите, както и в земеделието и селското стопанство. В допълнение, в социално-икономическия анализ е идентифицирана потребност от сдружаване на земеделските стопани с оглед скъсяване веригата на доставки, популяризиране на местните традиционни земеделски продукти и добавяне на стойност към тяхното производство. Не на последно място е отбелязано значението на късите вериги на доставки за опазване на околната среда и насърчаване на зелената икономика.

Формулирани са предложения, свързани с потребности за подкрепа на конкретни дейности свързани с развитие на туризма, художествените занаяти и информационните центрове, по отношение на дейности за сътрудничество с различни МИГ, общини и асоциации на занаятчии, туристически центрове и сдружения, идентифицирани от участниците в проучванията. Това са:

- Подкрепа на местни и регионални мрежи за обмен на опит, подобряване на уменията и обучения, дебати и други дейности за популяризиране и развитие на сектора и ролята му за териториално развитие
- Използване на програмите за териториално сътрудничество за трансфер на добри практики и разработване на трансгранични и транснационални проекти в областта на народните и художествените занаяти и изкуства.
- Прилагане на местно и регионално ниво на дейности за насърчаване на партньорството между публичните органи, занаятчийски предприятия и образователни институции.
- Побратимяване на общини и региони с развито занаятчийство, участия в европейски мрежи и асоциации в областта на народните и художествените занаяти.
- Подкрепа за съвместни инициативи между секторите на занаятите и туризма, вкл. в областта на маркетинга.

- Насърчаване на трансграничното съвместно предлагане на пазара на занаятчийски произведения и занаятчийски тематични маршрути.

От изведените препоръки от проучване „Кръговата икономика - възможност за създаване на нови бизнеси или насърчаване на ресурсната ефективност на територията на МИГ-Берковица и Годеч“³ е изведена потребност от реализиране на проекти и дейности от екипа на МИГ с информационна и демонстрационна насоченост по въпросите на кръговата икономика – проекти за сътрудничество с други МИГ на тема кръгова икономика. Чрез проекти за сътрудничество потенциалните потребители могат да бъдат информирани, например, относно правилата за ползването на екологичните маркировки и прилаганите сертификационни схеми, така че да бъде създадено доверие и предпочитания към продуктите щадящи околната среда. Предоставяната информация трябва да бъде насочена целево към различните възрастови и социални групи. Това ще даде възможност в тези дейности да се включат както училищата, администрация, така и организациите за защита на потребителите/НПО. Тази потребност може да бъде адресирана от проекти за транс национално сътрудничество с други МИГ, които могат да споделят опит или да предприемат общи дейности в сферата на кръговата икономика.

В социално-икономическия анализ е направен извод, че предимството на подхода ВОМР е прилагането на мерки за сътрудничество в различни сектори, което гарантира гъвкавост на предвидените интервенции спрямо местната специфика, както и предлагане на иновативни подходи за решаване на конкретни проблеми, като развитие на „интелигентни селища“.

Съвременните технологии дават възможност за решаване на местните проблеми чрез използване на цифрови решения, в развитие на нов тип услуги и решаване на конкретни проблеми в сътрудничество между заинтересованите лица.

Като обобщение на всички идентифицирани потребности и предложения за тяхното решение в различните сфери, може да се сведат до няколко по-обща:

2.1. Необходимост от подкрепа на късите вериги на доставки в областта на селскостопанските продукти и храни

2.2. Потребност от реализиране на проекти и дейности с информационна и демонстрационна насоченост по въпросите на кръговата икономика – проекти за сътрудничество с други МИГ на тема кръгова икономика

2.3. Потребност от намиране на местни решения на намаленото публично финансиране и централизацията на обществените услуги в отговор на обезлюдяването и демографските

³ <https://www.mig-bg.org/wp-content/uploads/2022/11/%D0%9A%D1%80%D1%8A%D0%B3%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D1%82%D0%B0-%D0%B8%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D0%BC%D0%B8%D0%BA%D0%B0.pdf>

промени чрез насърчаване на цифровата трансформация на селските райони (напр. интелигентни селища“)

2.4. Необходимост от подкрепа за създаване или улесняване на връзките с малките населени места и големи градове, вкл. чрез цифрови решения.

3. Подкрепа за териториалната идентичност, маркетинг и марки на база на специфичния териториален потенциал и продукти от местен характер

Чрез препоръките от проучването на културния потенциал на народните и художествени занаяти на територията на МИГ – Берковица и Годеч са формулирани потребностите, насочени към популяризиране на потенциала на територията като богата на природни, културни, туристически и бизнес ресурси. Потенциалът на територията е подробно описан в социално-икономическия анализ, като е обърнато внимание на възможността за развитие на специфични услуги, вкл. екосистемни услуги, занаятчийски продукти и услуги, туристически продукти, дори спортни и други младежки дейности. Като обобщение от изводите от социално-икономическия анализ на територията на трите общини и проучването на културния потенциал на народните и художествени занаяти на територията на МИГ – Берковица и Годеч⁴, може да се обобщи една обща потребност, насочена към популяризиране на потенциала на територия в различните и сфери – природни ресурси и биоразнообразие, културни паметници и туристически атракции, занаятчийски и земеделски продукти, обичаи и традиции.

3.1. Потребност от по-широко популяризиране на местните занаяти, традиции и обичаи, в контекста на туристическия потенциал на територията, както в рамките на страната, така и извън нея, в сътрудничество с други МИГ

⁴ <https://www.mig-bg.org/wp-content/uploads/2018/10/%D0%90%D0%BD%D0%B0%D0%BB%D0%B8%D0%B7-%D0%B8-%D0%BF%D1%80%D0%BE%D1%83%D1%87%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%B5-%D0%BD%D0%B0-%D1%82%D0%B5%D0%BC%D0%B0-%D0%98%D0%B7%D0%BA%D1%83%D1%81%D1%82%D0%B2%D0%B0-%D0%B8-%D0%B7%D0%B0%D0%BD%D0%B0%D1%8F%D1%82%D0%B8-%D0%BD%D0%B0-%D1%82%D0%B5%D1%80%D0%B8%D1%82%D0%BE%D1%80%D0%B8%D1%8F%D1%82%D0%B0-%D0%BD%D0%B0-%D0%9C%D0%98%D0%93-%E2%80%93%D0%91%D0%B5%D1%80%D0%BA%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D1%86%D0%B0-%D0%B8-%D0%93%D0%BE%D0%B4%D0%B5%D1%87-%E2%80%93%D1%81%D1%8A%D1%81%D1%82%D0%BE%D1%8F%D0%BD%D0%B8%D0%B5-%D0%B8-%D0%B2%D1%8A%D0%B7%D0%BC%D0%BE%D0%B6%D0%BD%D0%BE%D1%81%D1%82%D0%B8-%D0%B7%D0%B0-%D1%80%D0%B0%D0%B7%D0%B2%D0%B8%D1%82%D0%B8%D0%B5-.pdf>

4. Повишаване на конкурентоспособността на местните икономики и възможности за създаване на местен бизнес, включително чрез диверсификация и подкрепа за алтернативни дейности

Според социално-икономическия анализ на територията на трите общини оперират общо 867 предприятия. Най-много предприятия са регистрирани на територията на Община Берковица – 517 бр. В община Берковица 94,39% (488 бр.) от предприятията са микропредприятия, по смисъла на чл. 3, ал. 3 от Закона за малките и средните предприятия. Малките предприятия са 25 бр. на територията на община Берковица и 7 бр. на община Драгоман. Средните предприятия са по 4 бр. в община Берковица и община Драгоман. На територията на община Годеч оперират само микропредприятия.

В областта на селското и горското стопанство оперират общо 698 земеделски стопани за стопанската 2021/2022 г., като от тях едва 78 са юридическите лица за трите общини. Селското стопанство е концентрирао в животновъдния сектор, който преобладава поради спецификата на релефа и надморската височина на територията. Традиционни са също ягодоплодните култури (ягоди и малини), зеленчуци и фуражни и други зърнени култури. Дърводобива също е типичен сектор и за трите общини, с оглед на факта, че голяма част от територията е горска. Цифровите решения и иновациите не са застъпени в земеделския сектор, като дори в социално-икономическия анализ е направен извод, че стопанствата не са оборудвани със съвременна техника или технологии за прецизни обработки.

Най-много предприятия работят в сферата на търговията и в трите общини, ако не се взема предвид сектор земеделие. Развити са транспортните услуги в трите общини, а за община Берковица и хотелиерството и ресторантьорството. За съжаление, няма данни за регистрирани или въведени иновации или производство на иновативни продукти на територията на трите общини, съгласно социално-икономическия анализ.

Съгласно Националната стратегия за развитие на малките и средните предприятия 2021 – 2027 г., през 2020 г. съвсем малък процент предприятия са имали лесен или много лесен достъп до финансиране (4,1%), а 64,2% отчитат проблеми в тази насока. Ресурсната и енергийната ефективност на българската икономика са много ниски и страната е на последно място в Европа по екологични иновации. Предприятията на територията на общините Берковица, Годеч и Драгоман не правят изключение.

Малките и средните предприятия страдат от липсата на развити ИКТ умения на човешките ресурси и определят наличието на квалифициран персонал като дългосрочна пречка пред своето развитие. Това е една от причините за ниската технологична модернизация на селската икономика, както в земеделските стопанства, така и в неземеделската дейност на предприятията.

Според индекса за навлизането на цифровите технологии в икономиката и обществото (DESI) България е на последно място по интеграция на цифровите технологии (въз основа на показатели, свързани с дигитализацията на бизнеса, електронната търговия и електронното

споделяне на информация) и на предпоследно място по използване на интернет сред всички държави-членки на ЕС.

Регионалната концентрация на високотехнологични производства и услуги с интензивно използване на знания е изключително неравномерна с два ясно очертани полюса – област София-град, абсолютният лидер и останалата част от страната, която изостава по отношение на броя на заети лица, общи приходи и оборот на един служител в посочените дейности. В този смисъл, секторната концентрация на МСП в областите в България показва, че са необходими целеви и интензивни интервенции за насърчаване развитието на МСП във всички останали по-слабо развити области на страната. След анализ на проведеното анкетно проучване на териториите на общини Берковица и Годеч по отношение на кръговата икономика⁵ се откроява като основен и първичен приоритет нуждата на местно ниво от повишаване на осведомеността на гражданите и предприемачите по отношение на кръговата икономика и подкрепа за въвеждане на инвестиции за развитие на дейности свързани с нея. Това ще подпомогне гражданите да бъдат информирани по темата и да могат да започнат промяната в процесите в техния бизнес и/или ежедневие. Необходима е подкрепа и насърчаване на местната икономика за преминаване към по-ефективно производство по отношение на използвана енергия, суровини и материали, генерирани отпадъци и др. важни за бизнеса ресурси.

По отношение на социалните услуги, социално-икономическият анализ показва сериозен ангажимент от страна на общините за изчерпателно и цялостно покритие на територията с различните видове услуги, делегирани от държавата на общините. Липсва обаче частната инициатива в предлагането на социални услуги или услуги за деца и хора със специални нужди. Развитието на такъв тип услуги представлява ниша в предлаганите услуги и възможност за развитие на предприемачество, вкл. социално предприемачество.

Също така, в анализа е обърнато специално внимание на наличните занаяти и техното значение за територията, но няма данни за подкрепени занаятчийски практики, вкл. обучения или предване на умения от занаятчии на млади хора. Очертана е необходимост от обръщане на специално внимание на занаятите и тяхното подпомагане и популяризиране.

4.1. Недостатъчна инвестиционна активност на предприятията, както в земеделските стопанства, така и в неземеделската дейност на предприятията.

4.2. Недостатъчни или ниски нива на технологична модернизация, цифровизация и енергийна ефективност в предприятията, вкл. земеделските стопани.

⁵ <https://www.mig-bg.org/wp-content/uploads/2022/11/%D0%9A%D1%80%D1%8A%D0%B3%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D1%82%D0%B0-%D0%B8%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D0%BC%D0%B8%D0%BA%D0%B0.pdf>

4.3. Необходимо от стимули за проекти, които благоприятстват използването на по-малко ресурси и дават възможност за по-дълъг жизнен цикъл на продуктите, дейности за поправка и рециклиране (кръгова икономика).

4.4. Необходимост от подкрепа на нови и съществуващи регистрирани като социални предприятия, които подпомагат една или повече обществени цели – напр. околна среда, подкрепа на жени, възрастни хора, малцинствени групи или хора с увреждания;

4.5. Необходимост от подкрепа за създаване на нови или съществуващи услуги на територията, вкл. социални услуги, грижи за деца, социални предприятия и предприемачи.

4.6. Необходимост от подкрепа на местните занаяти, вкл. създаване на условия за предаване на умения на млади хора и популяризиране на занаятчийството.

5. Подкрепа за въвеждането на иновации

По данни от социално-икономическия анализ на територията на трите общини, няма данни за въведени иновации или производство на иновативни продукти на територията.

При разработването на политиките, насочени към развитието на похода BOMP, е поставен специален акцент върху насърчаването на иновациите и намаляването на информационната асиметрия. В Националната стратегия за насърчаване на малките и средните предприятия 2021 – 2027 г. този акцент е отнесен към съответните основни мерки във всички разработени приоритети, които, от своя страна, са в пълно съответствие с всички други важни стратегически документи в областта.

5.1. Липса на въведени иновации или иновативни решения, технологии или производства в бизнеса на територията на трите общини, вкл. земеделския бизнес

5.2. Цифровите решения не са широко застъпени в местната икономика, особено в микропредприятията и при земеделските стопани

6. Засилване на капацитета за научни изследвания и иновации и на въвеждането на модерни технологии чрез подкрепа за иновации в предприятията и насърчаване на прехода към кръгова икономика чрез подкрепа за инвестиции в предприятията с цел подобряване на ресурсната ефективност

Няма идентифицирани потребности, които попадат в този приоритет на подхода BOMP.

7. Насърчаване на устойчивата и качествена заетост и социално включване на уязвими и маргинализирани групи

По отношение на заетостта, социално-икономическият анализ предлага актуална информация за дял на работоспособното население на територията спрямо общото, за безработните лица и техния профил и за уязвими и маргинализирани групи на територията

на трите общини. Общо 12 488 човека е населението в трудоспособна възраст към 31.12.2022 г. по данни на НСИ. Регистрираните безработни за трите общини са 777 човека за същия период.

При средна безработица за страната за 2022 г. от 5,2%, която е с положителен тренд (намаляла е с 0,3% спрямо 2021 г.), единствено в Община Годеч се наблюдават положителни тенденции за намаляване на безработните лица. Притеснителен е ръстът в Община Берковица, която е увеличила безработните лица с 2,71% през 2022 г. спрямо 2021 г.

По данни на Агенцията по заетостта, делът на средногодишния брой на регистрираните безработни лица над 50-годишна възраст за 2022 г. спрямо общия брой на безработните в Област Монтана, където се намира Община Берковица, е 45,6 на сто, като този процент е увеличен спрямо 2021 г. За област София, където попадат Община Годеч и Община Драгоман, процентът е 36,2 и е нарастнал с 0,7 на сто спрямо 2021 г. За сравнение, общо за страната през 2022 г. делът на средногодишния брой на регистрираните безработни лица над 50-годишна възраст е 42%, и също е нарастнал с 0,9% спрямо 2021 г.

На национално ниво, към 2022 г. относителният дял на незаетите и неуचेши младежи на възраст 15-24 навършени години е 12,5 на сто (11,7 на сто - мъже, 13,4 на сто - жени).

По отношение на безработните лица, на национално ниво най-висок е относителният дял на бедните безработни сред ромската етническа група - 31.6%, при 16.5% от турската етническа група и 10.4% от българската етническа група.

В Община Берковица се наблюдава висок процент на учениците, самоопределили се като роми. Ромите в Община Берковица по данни на НСИ от септември 2021 г. са 1437 бр., в Община Годеч – 8 човека, а в Община Драгоман няма самоопределили се лица като роми. Може да се каже, че в Община Берковица е обособен жилищен квартал със значителна сегрегация на ромите в него.

Високият процент на бедност на населението представлява сериозен риск от социално изключване. Ниското ниво на образованието, големият процент на лица, живеещи в бедност и ниски нива на заетост формират редица предизвикателства пред включването на лицата от маргинализираните общности в социално-икономическия живот. Подкрепата за тези общности може да бъде осигурена по отношение на включването им в пазара на труда, достъп до обучение и образование, борба с бедността и създаване на предпоставки за по-добро здраве.

По данни на НСИ в страната за 2021 г. над 29 на сто от населението живее с доходи под линията на бедност, а за област Монтана, където попада Община Берковица, 42 на сто от населението е с доходи под линията на бедност. Тази статистика е показателна за това, че населението в селските райони е с критично ниски доходи, като над 50 на сто е в състояние на лишения и бедност. Според Националната стратегия на България за приобщаване и участие на ромите (2021 – 2030 г.), най-висок е относителният дял на бедните сред лицата,

самоопределили се от ромската етническа група – 66.2%, а най-нисък – сред лицата, самоопределили се от българската етническа група - 17.8%.

7.1. Създаване на условия за МСП за развитие на бизнеса и създаване на нови работни места, подобряване доходите на заетите, вкл. в земеделието

7.2. *Необходимост от насърчаване на безработните и неактивните лица, вкл. чрез насърчаване на самостоятелната заетост и социалната икономика*

7.3. *Насърчаване на социално предприемачество и интеграцията на групите в неравностойно положение на пазара на труда*

7.4. *Необходимост от предприемане на мерки срещу отпадане на ученици от учебната система*

8. Съхраняване и опазване на околната среда и насърчаване на ресурсната ефективност, вкл. дейности за превенция и управление на риска и за използване потенциала на културното наследство

Територията на МИГ - Берковица и Годеч се отличава с изключително богата и разнообразна околна среда, природни забележителности и защитени зони. На територията на община Берковица има и един резерват – Горната кория. Резерватите в България са с най-строг режим на защита от закона. За такива се обявяват образци от естествени екосистеми, включващи характерни и/или забележителни диви растителни и животински видове и местообитанията им. На територията на трите общини са регистрирани 5 защитени зони от мрежата Натура 2000 – 3 по директивата за птиците и 2 по директивата за местообитанията.

Защитените зони по НАТУРА 2000 на територията на общините Берковица, Годеч и Драгоман са следните: Берковица BG0002090, Западен Балкан BG0002002, Понор BG0002005, Раяновци BG0002001, Западна Стара планина и Предбалкан BG0001040, Драгоман BG0000322.

Защитените зони се обявяват по Закона за биологичното разнообразие, а защитените територии по Закона за защитените територии.

Съгласно справка в Регистъра на защитените територии и защитените зони в България, на територията на трите общини попадат 10 защитени територии (1 резерват, 4 броя защитени местности и 5 броя природни забележителности).

За местното население защитените територии представляват само наложени ограничения за различни дейности, и то не вижда пряка полза от наличието на толкова богата природна среда. Опазването на тези територии е необходимо да бъде приоритет за местните хора, и те да знаят как да извлекат ползи от това.

За съжаление, културата и други фактори все още пречат на подобряване на процеса на разделно събиране на битовия отпадък, въпреки положените немалко усилия.

8.1. Необходимост от популяризиране на възможностите за разделно събиране на отпадъците, повторната им употреба и предимствата на кръговата икономика

8.2. Потребност от популяризиране и изграждане на отношение към природните дадености и защитени територии, вкл. биоразнообразие на територията на трите общини, както и как да се опазва и използва

9. Приобщаващо образование и образователна интеграция

За територията на трите общини и по тяхна информация, 59 ученика са отпаднали от образователната система през учебната 2022/2023 г. в Община Берковица и 6 ученика в Община Драгоман. Един е напуснал образователната система в Община Берковица. Отпадналите ученици в Община Берковица от образователната система са предимно с ромски произход. По данни от социално-икономическия анализ, единствено Община Берковица декларира значителен брой на отпадналите от образователната система ученици, включително роми, а също така значителен брой представители на ромската общност на територията и. Ето защо в анализа се откроява проблем с отпадане от образователната система само за Община Берковица.

Според индикаторите за бедност и социално включване, образователното равнище оказва силно влияние върху риска от бедност независимо от етническата принадлежност – и при трите основни етнически групи с нарастване на образователното ниво рискът от бедност за работещите лица намалява.

9.1. Подобряване на достъпа до образование на деца и ученици от различни уязвими групи (напр. роми, деца, застрашени от социална изолация и бедност поради семейна среда и др.) за трайното им оставане в образователната система;

9.2. Подобряване на качеството на образователните услуги, насочени към превенция от отпадане от образователната система.

Потенциални получатели на помощта (заинтересовани лица) по отношение на идентифицираните потребности и възможностите за подпомагане от различните фондове в рамките на BOMP

№	Потребност	Мярка	Програма	Потенциални бенефициенти
1	1.1. Необходимост от подобряване на общинската инфраструктура – улици, тротоари, спортни площадки и зали, здравни, културни и комунални услуги	чл. 73 от Регламент (ЕС) 2021/2115	Регламент (ЕС) 2021/2115 или СПРЗСР 2023 - 2027	Община Берковица Община Годеч Община Драгоман
2	1.2. Необходимост от предлагане на здравни услуги на територията на селата извън общинския център, както и възможност за закупуване на лекарства	чл. 73 от Регламент (ЕС) 2021/2115	Регламент (ЕС) 2021/2115 или СПРЗСР 2023 - 2027	Физически (ЕТ) и юридически лица от територията на МИГ, които предлагат здравни услуги по смисъла на Закона за здравето или продажба на лекарства
3	1.3. Труден достъп до културни и природни забележителности	чл. 73 от Регламент (ЕС) 2021/2115	Регламент (ЕС) 2021/2115 или СПРЗСР 2023 - 2027	Община Берковица Община Годеч Община Драгоман
4	1.4. Липса на посетителски или информационни центрове, необходимост от изграждане на информационна система за значимите природни и културни обекти	чл. 73 от Регламент (ЕС) 2021/2115	Регламент (ЕС) 2021/2115 или СПРЗСР 2023 - 2027	Община Берковица Община Годеч Община Драгоман ЮЛНЦ

5	1.5. Необходимост от експониране и социализиране на недвижимото културно и природно наследство	чл. 73 от Регламент (ЕС) 2021/2115	Регламент (ЕС) 2021/2115 или СПРЗСР 2023 - 2027	Община Берковица Община Годеч Община Драгоман ЮЛНЦ
6	1.6. Необходимост от подкрепа на спортната инфраструктура, особено в селата	чл. 73 от Регламент (ЕС) 2021/2115	Регламент (ЕС) 2021/2115 или СПРЗСР 2023 - 2027	Община Берковица Община Годеч Община Драгоман ЮЛНЦ
7	2.1. Необходимост от подкрепа на късите вериги на доставки в областта на селскостопанските продукти и храни	чл. 77, е) от Регламент (ЕС) 2021/2115	Регламент (ЕС) 2021/2115 или СПРЗСР 2023 - 2027	Обединения от земеделски стопани, регистрирани и извършващи дейност на територията на МИГ, вкл. земеделски кооперации или групи/организации на производители
8	2.2. Потребност от реализиране на проекти и дейности с информационна и демонстрационна насоченост по въпросите на кръговата икономика – проекти за сътрудничество с други МИГ на тема кръгова икономика	Специфична цел 1 „Насърчаване на прехода към кръгова и основаща се на ефективно използване на ресурсите икономика“ Мярка за финансиране чрез подхода ВОРР: „Повишаване на осведомеността относно практиките и поведението	ПОС 2021-2027 г.	Община Берковица Община Годеч Община Драгоман ЮЛНЦ

		във връзка с устойчивото потребление, кръговата икономика, мониторинга на отпадъците както и информационни и разяснителни кампании за заинтересованите страни и населението“ Приоритет „Отпадъци“ – информационни и разяснителни дейности Допустими бенефициенти: Общини; юридически лица с нестопанска цел (ЮЛНЦ)		
9	2.3. Потребност от намиране на местни решения на намаленото публично финансиране и централизацията на обществените услуги в отговор на обезлюдяването и демографските промени чрез насърчаване на цифровата трансформация на селските райони (напр. „интелигентни селища“)	чл. 77 от Регламент (ЕС) 2021/2115	Регламент (ЕС) 2021/2115	Община Берковица Община Годеч Община Драгоман ЮЛНЦ МИГ
10	2.4. Необходимост от подкрепа за създаване или улесняване на връзките с малките населени места и големи градове, вкл. чрез цифрови решения	чл. 77 от Регламент (ЕС) 2021/2115	Регламент (ЕС) 2021/2115	Община Берковица Община Годеч Община Драгоман ЮЛНЦ МИГ
11	3.1. Потребност от по-широко популяризиране на местните занаяти, традиции и обичаи, в	чл. 77 от Регламент (ЕС) 2021/2115	Регламент (ЕС) 2021/2115	Община Берковица Община Годеч

	контекста на туристическия потенциал на територията, както в рамките на страната, така и извън нея, в сътрудничество с други МИГ		или СПРЗСР 2023 - 2027	Община Драгоман ЮЛНЦ МИГ
12	4.1. Недостатъчна инвестиционна активност на предприятията, както в земеделските стопанства, така и в неземеделската дейност на предприятията.	чл. 73 от Регламент (ЕС) 2021/2115	Регламент (ЕС) 2021/2115 или СПРЗСР 2023 - 2027	Микропредприятия и земеделски стопани на територията на МИГ
13	4.2. Недостатъчни или ниски нива на технологична модернизация, цифровизация и енергийна ефективност в предприятията, вкл. земеделските стопанства	чл. 73 от Регламент (ЕС) 2021/2115	Регламент (ЕС) 2021/2115 или СПРЗСР 2023 - 2027	Микропредприятия на територията на МИГ Земеделски стопани, вкл. земеделски кооперации
14	4.3. Необходимо от стимули за проекти, които благоприятстват използването на по-малко ресурси и дават възможност за по-дълъг жизнен цикъл на продуктите, дейности за поправка и рециклиране (кръгова икономика).	чл. 73 от Регламент (ЕС) 2021/2115	Регламент (ЕС) 2021/2115 или СПРЗСР 2023 - 2027	Микропредприятия на територията на МИГ
15	4.4. Необходимост от подкрепа на нови и съществуващи регистрирани като социални предприятия, които подпомагат една или повече обществени цели – напр. околна среда, подкрепа на жени, възрастни хора, малцинствени групи или хора с увреждания;	чл. 73 от Регламент (ЕС) 2021/2115	Регламент (ЕС) 2021/2115 или СПРЗСР 2023 - 2027	Микропредприятия на територията на МИГ, регистрирани като социални предприятия в Регистъра на социалните предприятия по чл. 3 от Правилника за

				прилагане на Закона за предприятията на социалната и солидарна икономика
16	4.5. Необходимост от подкрепа за създаване на нови или съществуващи услуги на територията, вкл. социални услуги, грижи за деца, социални предприятия и предприемачи.	чл. 73 от Регламент (ЕС) 2021/2115	Регламент (ЕС) 2021/2115 или СПРЗСР 2023 - 2027	
17	4.6 Необходимост от подкрепа на местните занаяти, вкл. създаване на условия за предаване на умения на млади хора и популяризиране на занаятчийството.	чл. 73 от Регламент (ЕС) 2021/2115	Регламент (ЕС) 2021/2115 или СПРЗСР 2023 - 2027	
18	5.1. Липса на въведени иновации или иновативни решения, технологии или производства в бизнеса на територията на трите общини, вкл. земеделския бизнес	чл. 73 от Регламент (ЕС) 2021/2115	Регламент (ЕС) 2021/2115 или СПРЗСР 2023 - 2027	Микропредприятия на територията на МИГ Земеделски стопани, вкл. земеделски кооперации
19	5.2. Цифровите решения не са широко застъпени в местната икономика, особено в микропредприятията и при земеделските стопани	чл. 73 от Регламент (ЕС) 2021/2115	Регламент (ЕС) 2021/2115 или СПРЗСР 2023 - 2027	Микропредприятия на територията на МИГ Земеделски стопани, вкл. земеделски кооперации

20	7.1. Създаване на условия за МСП за развитие на бизнеса и създаване на нови работни места, подобряване доходите на заетите, вкл. в земеделието	чл. 73 от Регламент (ЕС) 2021/2115	Регламент (ЕС) 2021/2115 или СПРЗСР 2023 - 2027	Микропредприятия на територията на МИГ
21	7.2. Необходимост от насърчаване на безработните и неактивните лица, вкл. чрез насърчаване на самостоятелната заетост и социалната икономика	Приоритет 1: Насърчаване на заетостта и развитието на умения Специфична цел 1 „Подобряване на достъпа до трудова заетост и мерки за активизиране за всички лица, търсещи работа, и най-вече за младите хора, по-специално чрез изпълнението на гаранцията за младежта, за дългосрочно безработните и групите в неравностойно положение на пазара на труда и за неактивните лица, както и чрез насърчаване на самостоятелната заетост и социалната икономика“, и Приоритет 3: Насърчаване на младежката заетост	ПРЧР 2021-2027	Приоритет 1, СЦ 1: Работодатели; общини; неправителствени организации; Социални предприятия; субекти на социалната и солидарна икономика Приоритет 3, СЦ: работодатели; общини; неправителствени организации

		Специфична цел „Подобряване на достъпа до трудова заетост и мерки за активизиране за всички лица, търсещи работа, и най-вече за младите хора, по-специално чрез изпълнението на гаранцията за младежта, за дългосрочно безработните и групите в неравностойно положение на пазара на труда и за неактивните лица, както и чрез насърчаване на самостоятелната заетост и социалната икономика“		
22	7.3. Насърчаване на социално предприемачество и интеграцията на групите в неравностойно положение на пазара на труда	Приоритет 1: Насърчаване на заетостта и развитието на умения СЦ 1 „Подобряване на достъпа до трудова заетост и мерки за активизиране за всички лица, търсещи работа, и най-вече за младите хора, по-специално чрез изпълнението на	ПРЧР 2021-2027	Работодатели; общини; неправителствени организации; Социални предприятия; субекти на социалната и солидарна икономика

		гаранцията за младежта, за дългосрочно безработните и групите в неравностойно положение на пазара на труда и за неактивните лица, както и чрез насърчаване на самостоятелната заетост и социалната икономика“ (насоченост само към Предприятия/организации - субекти на социалната и солидарна икономика; Лица, заети в социални предприятия/организации, субекти на социалната и солидарна икономика)		
23	7.4. необходимост от предприемане на мерки срещу отпадане на ученици от учебната система	Приоритет 1 „Приобщаващо образование и образователна интеграция“ (П1), специфична цел по чл. 4, §1 , буква „й“ от Регламент (ЕС) 2021/1057 „Насърчаване на социално-икономическата интеграция на маргинализирани	Програма „Образование“ 2021-2027	Община Берковица Община Годеч Община Драгоман Детски градини – държавни, общински и частни; Училища – държавни, общински и частни;

		общности като ромите“ по група дейности с наименование „Създаване на условия за достъп до образование чрез преодоляване на демографски, социални и културни бариери“. Тази потребност не е мотивирана за трите общини от анализа!		
24	8.1. Необходимост от популяризиране на възможностите за разделно събиране на отпадъците, повторната им употреба и предимствата на кръговата икономика	Специфична цел 1 „Насърчаване на прехода към кръгова и основаща се на ефективно използване на ресурсите икономика“ Мярка за финансиране чрез подхода ВОМР: „Повишаване на осведомеността относно практиките и поведението във връзка с устойчивото потребление, кръговата икономика, мониторинга на отпадъците както и информационни и разяснителни кампании за заинтересованите страни и населението“	ПОС 2021-2027 г.	Община Берковица Община Годеч Община Драгоман ЮЛНЦ

		Приоритет „Отпадъци“ – информационни и разяснителни дейности Допустими бенефициенти: Общини; юридически лица с нестопанска цел (ЮЛНЦ)		
25	8.2. Потребност от популяризиране и изграждане на отношение към природните дадености и защитени територии, вкл. биоразнообразие на територията на трите общини, както и как да се опазва и използва	Приоритет „Биоразнообразие“ – информация и обучения, промяна в нагласите, семинари и форуми и др. Специфична цел: „Подобряване на защитата и опазването на природата, биологичното разнообразие и екологосъобразната инфраструктура, включително в градските райони, и намаляване на всички форми на замърсяване” Мярка за финансиране чрез подхода BOMP: „Работа със заинтересованите страни в подкрепа на опазване на биологичното	ПОС 2021-2027 г.	Община Берковица Община Годеч Община Драгоман ЮЛНЦ МИГ

		разнообразие, вкл. противодействието срещу браконьерството, трафика и незаконната търговия с екземпляри от дивата флора и фауна”.		
26	9.1. Подобряване на достъпа до образование на деца и ученици от различни уязвими групи (напр. роми, деца, застрашени от социална изолация и бедност поради семейна среда и др.) за трайното им оставане в образователната система	Приоритет 1 „Приобщаващо образование и образователна интеграция“ (П1), специфична цел по чл.4, §1 , буква „й“ от Регламент (ЕС) 2021/1057 „Насърчаване на социално-икономическата интеграция на маргинализирани общности като ромите“ по група дейности с наименование „Създаване на условия за достъп до образование чрез преодоляване на демографски, социални и културни бариери“. Тази потребност е идентифицирана само за Община Берковица!	Програма „Образование“ 2021-2027	

27	9.2. Подобряване на качеството на образователните услуги, насочени към превенция от отпадане от образователната система	Приоритет 2, СЦ 1 от ПРЧР „Насърчаване на социално-икономическата интеграция на маргинализирани общности като ромите“ Приоритет 1 „Приобщаващо образование и образователна интеграция“ (П1), специфична цел по чл.4, §1 , буква „й“ от Регламент (ЕС) 2021/1057 „Насърчаване на социално-икономическата интеграция на маргинализирани общности като ромите“ по група дейности с наименование „Създаване на условия за достъп до образование чрез преодоляване на демографски, социални и културни бариери“. Тази потребност е идентифицирана само за	Програма „РЧР“ 2021-2027 Програма „Образование“ 2021-2027	Община Берковица Община Годеч Община Драгоман Детски градини – държавни, общински и частни; Училища – държавни, общински и частни;
----	---	--	---	---

		Община Берковица и отчасти Община Годеч!		
--	--	---	--	--

Заинтересовани страни по отношение на идентифицираните потребности и възможностите за подпомагане от различните фондове в рамките на BOMP

Най-общо заинтересованите страни са:

- ✓ граждани, групи или организации, чиито интереси са засегнати от въпроса или чиито дейности оказват силен ефект върху въпроса. Заинтересованите участници могат да включват други нива на управлението, както и представители на трети страни;
- ✓ онези, които притежават необходимата информация, ресурси и компетентност за извършване на оценка на въздействието, формулиране на стратегия и прилагане, както и
- ✓ онези, които контролират съответните инструменти по прилагането.

Анализът на заинтересованите страни има няколко важни функции:

1. Да бъдат разбрани потребностите, интересите, очакванията и страховете на целевите групи и заинтересованите страни;
2. Да бъде взето под внимание значението на тези потребности, интереси и нагласи и тяхното влияние върху проекта/стратегията;
3. Да се изберат целевите групи и дейностите, които ще бъдат предмет на проекта;
4. Да се формулира участието на заинтересованите страни в реализацията и проекта.

Обичайните заинтересовани страни включват:

- ✓ Местната общинска администрация;
- ✓ Жителите на конкретната територия;
- ✓ Икономически и социални субекти;
- ✓ Неправителствени организации, читалища и др.;
- ✓ Други потребители.

Няма изчерпателен списък на видовете заинтересовани страни, тъй като те могат да се различават значително за различните проекти.

Заинтересованите лица по отношение на Стратегията за BOMP могат да бъдат обобщени в следните групи, представляващи потенциални бенефициенти:

Общинска администрация – адресира потребностите от инвестиции в публичната инфраструктура, в инициативи насочени към сътрудничество за популяризиране на местните предимства (природни, местни занаяти, културни дейности, развитие на спорта, кръговата икономика, интелигентните селища и др.) Общинските администрации, освен че разработват местните политики, са отговорни за предлагането на основни услуги в местните общности и осъществяване на социалната политика. Общинските администрации от трите общини са **силно заинтересовани кандидати, партньори и изпълнители на Стратегиите за BOMP.**

Образователните и обучителни организации от територията на община Берковица (училища, детски градини, ЦПО и др.) са идентифицирани като заинтересована страна по мерките касаещи Приоритет 1 „Приобщаващо образование и образователна интеграция“ (П1), специфична цел по чл.4, §1, буква „й“ от Регламент (ЕС) 2021/1057 „Насърчаване на социално-икономическата интеграция на маргинализирани общности като ромите“ от допълващо финансиране по Програма Образование като потенциални кандидати и бенефициенти. От друга страна, те са заинтересована страна и като ползватели на публични услуги и инфраструктура.

ЮЛНЦ – Юридическите лица с нестопанска цел са доброволни организации, избрали да работят в конкретен сектор за постигане на обществено полезни цели. Такива са спортните клубове, туристическите дружества, сдружения със социални мисии, защитници на околната среда и организации работещи в различни сфери на социално-икономическия живот. Читалищата, макар и да са регистрирани по специален закон, също отговарят на профила на ЮЛНЦ и затова не са споменати конкретно като отделни бенефициенти.

ЮЛНЦ са силно заинтересовани кандидати и партньори в проекти за сътрудничество, за развитие на конкретни проекти с обществена полза – спортни, културни, социални дейности, опазване на околната среда, насърчаване на традиционни за територията сектори – например туризъм, земеделие, занаяти, фолклор и др. В това число е и **МИГ**, като представител на местната общност и сдружение, включващо всички заинтересовани страни. Екипът на МИГ е натрупал опит в администрирането на стратегия за BOMP, организатор на редица местни инициативи, обучения на местни лидери и провеждане на проучвания на територията по теми, необходими за дейността на сдружението и за планиране на бъдещите приоритети и стъпки за изпълнението им. МИГ е ключово заинтересовано лице за изпълнение на проекти за сътрудничество, за участие в стратегии за „интелигентни села“ на своята територия и за провеждане на обучения по редица важни за общността теми, каквито са кръговата икономика, интелигентните села, социалното предприемачество, дигитализацията на услугите и производството и др.

Икономическите субекти може да се определят в две направления – земеделски сектор и неземеделски дейности. Земеделските производители са най-силно представения сектор в селските райони. От гледна точка на осигуряване на доходи и създаване на заетост, те са най-значимият фактор за малките населени места. **Земеделските производители са силно заинтересовани**, от една страна като представители на бизнеса, и от друга като местни жители, за подкрепа и модернизация на земеделските стопанства – като бизнес, и за инвестиции в публична инфраструктура и обществено полезни проекти - като граждани. Земеделските стопанства са един от съществените фактори за поддържане на заетост, особено в селата. Най-значими са стопанствата в секторите животновъдство, плодове и зеленчуци, от гледна точка на създаване на работни места и постоянна заетост.

Представителите на неземеделските дейности – микропредприятията, които оперират на територията на трите общини, са другите икономически субекти, които също са силно заинтересовани от прилагане на Стратегия за BOMP в отговор на идентифицираните потребности на територията. Освен като потенциални кандидати за подобряване на конкурентоспособността си, микропредприятията са основен работодател или инструмент

за самонаемане и осигуряване на заетост. **Микропредприятията са силно заинтересовани** от възможностите на Стратегията да подобри конкурентоспособността им, да въведе иновативни решения и да увеличи финансовите резултати на местната икономика. Също така, като местни граждани представителите на този сектор са силно заинтересовани от подобряването на основните публични услуги и инфраструктура.

Жителите на общините Берковица, Годеч и Драгоман са реално местната общност, която участва с различни свои представители във всички етапи от планирането и изпълнението на Стратегията за BOMP.

От гледна точка на възможностите за адресиране на част от идентифицираните потребности на територията в различните и сектори, **местната общност е силно заинтересована от всички видове интервенции**, които могат да бъдат подкрепени чрез многофондова стратегия. Тази заинтересованост е **пряка или косвена** когато става въпрос за решаване на различни видове предизвикателства – от публична инфраструктура, през обществените услуги, културната дейност та чак до частните инвестиции, които косвено ще подобрят местната икономика.

Местната общност трябва да бъде адресирана чрез целеви информационни дейности, планирани за различните представители на общността, с оглед коректно запознаване, консултиране и обсъждане на предстоящите мерки, с оглед елиминиране на негативни реакции или незаинтересованост от проекти в подкрепа на решаване на местни предизвикателства. Основният организатор на тези информационни дейности е МИГ, както и организации, изпълняващи дейности по ОП Околна среда 2021 – 2027 г., включително трите общински администрации – Берковица, Годеч и Драгоман.

Идентифицираните потребности следва да бъдат оценени от заинтересованите страни, с оглед таргетирано насочване на планираните средства от Стратегията за BOMP и постигане на очакваните резултати.

Целеви групи, идентифицирани по отношение на установените потребности и възможностите за подпомагане от различните фондове в рамките на BOMP

При определянето на възможните фондове и мерки за включване в стратегия за BOMP и потенциалните бенефициенти от територията на МИГ са отчетени от една страна потребностите, потенциала на територията и взаимната допълняемост на мерките, в съответствие с целите на общинските, областните, регионални и националните приоритети за тяхното изпълнение, а от друга правилата и процедурите за прилагане на всеки един от включените фондове.

Изхождайки от възможностите, които предоставя подхода Водено от общностите местно развитие чрез прилагането на многофондови стратегии и основавайки се на проучването, свързано с потенциала на територията, като целеви могат да бъдат идентифицирани следните групи:

Програма „Образование“

В проведения социално-икономически анализ на територията, единствено в Община Берковица са установени значителен брой на отпадналите от образователната система ученици, включително роми, както и значителен брой представители на ромската общност на територията и. Предвид това са идентифицирани следните целеви групи на въздействие:

- Деца и ученици от уязвими/маргинализирани групи като роми, деца и ученици търсещи или получили временна или международна закрила и мигранти (записани в българската образователна система), деца и ученици в риск от отпадане от образователната система, деца и ученици, чийто майчин език не е българският, деца и ученици с пропуски в усвояването на учебното съдържание, деца и ученици в бедност, в повишен риск от бедност и в риск от социално изключване;
- Родители/настойници на деца и ученици от уязвими/ маргинализирани групи;
- Учители, други педагогически специалисти и непедagogически персонал.

Програма „Околна Среда“ /ПОС/

Във връзка с възможностите, описани в мерките от допълващо финансиране по ПОС са идентифицирани следните целеви групи

Населението на територията на МИГ Западен Балкан – Берковица, Годеч и Драгоман – включва местните жители от всички възрастови и социални групи, които са пряко или косвено засегнати от състоянието на околната среда и ресурсите. Те са ключови участници в реализирането на практики за устойчиво поведение, включително чрез участие в информационни кампании, доброволчески дейности и образователни инициативи.

Бизнес сектор – включва местни микропредприятия, земеделски стопани, преработватели, туроператори и други икономически субекти, чието функциониране е пряко свързано с природните ресурси и състоянието на околната среда. Тази група е стратегическа за внедряване на устойчиви производствени практики, „зелени“ иновации и кръгова икономика.

Ловци и рибари – традиционно активни ползватели на биологичните ресурси, те играят роля в опазването на биоразнообразието и устойчивото управление на популациите. Чрез тях може да се насърчи прилагането на добри практики и участие в мониторинг и опазване на екосистемите.

Събирачи на лечебни и други растения – група, включваща местни жители, които традиционно използват природни ресурси за лични или икономически цели. Те имат потенциал да участват в устойчивото управление и опазване на естествените местообитания чрез обучение и създаване на регламентирани практики.

Туристически организации и оператори – включват сдружения, екскурзоводи, хотелиери и други участници в сектора на екотуризма, които са заинтересовани от развитието на

атрактивна, чиста и добре поддържана природна среда. Те могат да бъдат партньори в популяризиране на природното наследство и привличане на устойчив поток от туристи.

Други целеви групи – включват ученици и млади хора, местни НПО, образователни институции, хора в неравностойно положение и други, които чрез обучение, доброволчество или професионално участие могат да допринесат за постигане на целите по приоритета – повишена екологична култура, съхраняване на биоразнообразието и устойчиво развитие.

Този широк обхват на целевите групи гарантира обществена ангажираност, разнообразие от гледни точки и устойчивост на реализираните интервенции. На територията на трите общини Берковица, Годеч и Драгоман е организирано разделно събиране на отпадъци, като са поставени контейнери за отпадъци от опаковки от хартия, картон, пластмаса и метал и стъкло.
